

Na podstawie § 2 ust. 2 i 6 Decyzji Nr 2/2020 Przewodniczącego Polskiej Komisji Akredytacyjnej z dnia 30 stycznia 2020 r. w sprawie powołania zespołu odpowiedzialnego za prowadzenie Bazy orzecznictwa Polskiej Komisji Akredytacyjnej, Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej, po zapoznaniu się z opinią zespołu odwoławczego formułuje stanowisko, jak poniżej:

§ 1

Przyporządkowanie kierunku do dyscypliny, w tym liczba dyscyplin, powinno racjonalnie wynikać z kluczowych przesłanek i celów prowadzenia danego kierunku studiów, ujętych w koncepcji kształcenia i znajdujących odzwierciedlenie w efektach uczenia się, a nie polegać na mechanicznym przyporządkowaniu kierunku do każdej dyscypliny, która jest adekwatna, choćby tylko w minimalnym stopniu, do jakiegokolwiek, nawet pojedynczego efektu uczenia się określonego dla kierunku studiów.

Przyporządkowanie kierunku do dyscypliny jest uzasadnione tylko wówczas, jeżeli dana dyscyplina stanowi jeden z podstawowych elementów, na których konstruowana jest koncepcja kształcenia. Koncepcja kształcenia powinna opierać się na potencjale naukowym, lub badawczo-rozwojowym uczelni (odpowiednio do profilu kształcenia - ogólnoakademickiego, albo praktycznego) związanym z dziedzinami nauki i dyscyplinami naukowymi lub dziedzinami sztuki i dyscyplinami artystycznymi. Przyporządkowywanie kierunku do dużej liczby dyscyplin może być uzasadnione w świetle koncepcji kształcenia tylko wtedy, jeżeli każda z tych dyscyplin odgrywa istotną rolę jako podstawa formułowania koncepcji, natomiast nie może być uzasadnione obecnością w programie studiów elementów efektów uczenia się i programu studiów o charakterze subsydiarnym, względem całej koncepcji kształcenia. W szczególności, nie znajduje uzasadnienia przyporządkowanie kierunku do dyscyplin, które są adekwatne do zajęć wskazanych w § 3 i w § 4 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz.U. z 2018 r., poz. 1861 ze zm.), t.j. zajęć z dziedziny nauk humanistycznych lub nauk społecznych, z wychowania fizycznego oraz z języka obcego. Zajęcia te mają bowiem charakter subsydiarny dla kierunku i nie stanowią bazy dla budowy koncepcji kształcenia.

Dopuszczalne jest przyporządkowanie kierunku do dwóch lub więcej dyscyplin, z których jedną należy wskazać jako dyscyplinę wiodącą. Jedynym ograniczeniem liczby dyscyplin jest wzgląd na zachowanie spójności w zakresie kluczowych przesłanek i celów prowadzenia danego kierunku studiów, ujętych w koncepcji kształcenia i znajdujących odzwierciedlenie w efektach uczenia się.

O ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej, kierunek studiów może być przyporządkowany tylko do jednej dyscypliny wiodącej.

Obowiązek wskazania dyscypliny wiodącej jest dopełniony także w wypadku przyporządkowania kierunku tylko do jednej dyscypliny.

Nie istnieje obowiązek przyporządkowania kierunku do więcej, niż jednej dyscypliny.

§ 2

Stanowisko interpretacyjne podlega ogłoszeniu z dniem sformułowania.

Uzasadnienie

I. Zgodnie z art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 85 z późn. zm.), kształcenie prowadzi się w dziedzinach nauki i dyscyplinach naukowych lub dziedzinie sztuki i dyscyplinach artystycznych. Treść normy dopełnia art. 53 w myśl którego uczelnia przyporządkowuje kierunek do co najmniej 1 dyscypliny (ust. 1 *in fine*), zaś w przypadku przyporządkowania kierunku studiów do więcej niż 1 dyscypliny, wskazuje dyscyplinę wiodącą, w ramach której będzie uzyskiwana ponad połowa efektów uczenia się (ust. 2).

Ustawa nie obejmuje żadnego innego przepisu dotyczącego przyporządkowania kierunku do dyscypliny (dyscyplin), w szczególności brakuje rozwinięcia normy pozwalającego na przyjęcie, w jaki sposób należy ustalać przyporządkowanie kierunku do dyscyplin innych, niż wiodąca.

Stanowiska zajmowane w literaturze, dotyczące rozumienia wymienionych przepisów, są niewystarczające. Poniesiono np., iż „kierunek studiów, prowadzonych zarówno w uczelni akademickiej, jak i zawodowej, przyporządkowuje się do co najmniej jednej dyscypliny, co umożliwia tworzenie kierunków studiów korzystających z zasobów różnych dyscyplin. W przypadku kierunków studiów, którym przypisano więcej niż jedną dyscyplinę, zgodnie z ust. 2 omawianego przepisu należy określić dyscyplinę wiodącą, w ramach której będzie uzyskiwana przez studentów ponad połowa zakładanych efektów uczenia się. W przypadku studiów interdyscyplinarnych uczelnia powinna przyporządkować poszczególne efekty uczenia się określone w programie studiów do dyscyplin, do których przyporządkowany jest kierunek studiów. W przeciwnym razie nie będzie możliwa weryfikacja, czy w dyscyplinie wiodącej student uzyskuje ponad połowę efektów uczenia się, zgodnie z ust. 2 komentowanego artykułu. Ustawodawca nie zdefiniował efektów uczenia się typowych dla poszczególnych dyscyplin (...), co sprawia, że weryfikacja ich zgodności z dyscypliną będzie trudna, zważywszy, że nierzadko część uzyskiwanych w trakcie studiów efektów uczenia się może być właściwa pod względem merytorycznym dla kilku dyscyplin” (M. Dokowicz [w:] J. Woźnicki (red.), „Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz” wyd. Wolters Kluwer Polska 2019, t. do art. 53). W tym i podobnych wypowiedziach nauki prawa, poza ewentualnym skonstatowaniem trudności interpretacyjnych, brakuje podjęcia próby ustalenia, w jaki sposób należy ustalać przyporządkowanie kierunku do dyscyplin innych, niż wiodąca. Wykładnia literalna art. 53 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 85 z późn. zm.) pozwala jedynie na ustalenie bez żadnej wątpliwości, że:

- o ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej, kierunek studiów może być przyporządkowany tylko do jednej dyscypliny wiodącej (zgodnie z zasadą domniemania racjonalności ustawodawcy należy przyjąć, iż celowo użył on liczby pojedynczej, w odniesieniu do instytucji dyscypliny wiodącej);
- obowiązek wskazania dyscypliny wiodącej jest dopełniony w wypadku przyporządkowania kierunku tylko do jednej dyscypliny;
- nie istnieje obowiązek przyporządkowania kierunku do więcej, niż jednej dyscypliny;
- dopuszczalne jest przyporządkowanie kierunku do jednej dyscypliny wiodącej i jednej, kolejnej dyscypliny, lub do więcej niż jednej kolejnej dyscypliny.

Na rozstrzygnięcie powołanej wątpliwości nie pozwala także analiza przepisów aktów wykonawczych do ustawy. Zgodnie z § 3 ust. 4 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz.U. z 2018 r., poz.

1861 ze zm.), program studiów dla kierunku przyporządkowanego do więcej niż jednej dyscypliny określa dla każdej z tych dyscyplin procentowy udział liczby punktów ECTS, ze wskazaniem dyscypliny wiodącej. Przepis ten generuje jedynie kolejną wątpliwość interpretacyjną, gdyż prawodawca nie wskazał, w odniesieniu do jakiej wartości należy obliczać procentowy udział liczby punktów ECTS.

W tym samym rozporządzeniu wskazano również, że:

- w programie studiów określa się liczbę punktów ECTS, jaką student musi uzyskać w ramach zajęć z dziedziny nauk humanistycznych lub nauk społecznych, nie mniejszą niż 5 punktów ECTS
- w przypadku kierunków studiów przyporządkowanych do dyscyplin w ramach dziedzin innych niż odpowiednio nauki humanistyczne lub nauki społeczne (§ 3 ust. 1 pkt 7);
- w programie studiów pierwszego stopnia i jednolitych studiów magisterskich prowadzonych w formie studiów stacjonarnych określa się również zajęcia z wychowania fizycznego w wymiarze nie mniejszym niż 60 godzin; zajęciom z wychowania fizycznego nie przypisuje się punktów ECTS (§ 3 ust. 2);
- określone w programie studiów efekty uczenia się uwzględniają efekty w zakresie znajomości języka obcego (§ 4 ust. 1).

W świetle powołanych przepisów powstaje następną wątpliwość interpretacyjną, czy nałożenie normatywnego obowiązku uwzględnienia w programie studiów w/w zajęć, których efekty uczenia się najczęściej nie są związane z dyscypliną wiodącą dla kierunku, pociąga za sobą obowiązek przyporządkowania kierunku także do tych dyscyplin, które są adekwatne dla tych zajęć, czyli wskazanych w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. (Dz.U. z 2018 r., poz. 1818) dyscyplin takich, jak: językoznawstwo (dziedzina nauk humanistycznych), nauki o kulturze fizycznej (dziedzina nauk medycznych i nauk o zdrowiu), itd.

II. Pobieżna analiza treści powołanych wyżej przepisów mogłaby wskazywać, iż prawo powszechnie obowiązujące nie determinuje w żaden sposób, jak ustalać przyporządkowanie kierunku do dyscyplin innych, niż wiodąca. Nie byłaby to jednak konkluzja prawidłowa. Należy wziąć pod uwagę wnioski wynikające z wykładni systemowej. W świetle norm dotyczących kształcenia na kierunku studiów, powinno ono opierać się na założeniach zachowujących m.in. koherencję pomiędzy koncepcją kształcenia, efektami uczenia się określonymi dla kierunku, programem studiów na kierunku, prowadzoną działalnością naukową w dyscyplinie lub dyscyplinach, do których przyporządkowany jest kierunek studiów, itp. Przyporządkowanie kierunku do dyscyplin powinno zatem racjonalnie nawiązywać do najważniejszych założeń, na których oparte jest kształcenie na kierunku studiów, te zaś wyraża przede wszystkim koncepcja kształcenia i efekty uczenia się wynikające z tej koncepcji. Tezę tę potwierdza treść przepisu § 9 pkt 1 lit. b tiret trzecie rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz.U. z 2018 r., poz. 1861 ze zm.), zgodnie z którym wniosek o pozwolenie na utworzenie studiów zawiera koncepcję kształcenia, w tym przyporządkowanie kierunku do dyscypliny lub dyscyplin, do których odnoszą się efekty uczenia się, ze wskazaniem dyscypliny wiodącej. Cytowany przepis *expressis verbis* określa zatem instytucję przyporządkowania kierunku do dyscypliny, jako integralny element koncepcji kształcenia, obok wskazania związku studiów ze strategią uczelni oraz wskazania potrzeb społeczno-gospodarczych utworzenia studiów oraz zgodności efektów uczenia się z tymi potrzebami. Przyporządkowanie kierunku do dyscypliny, w tym liczba dyscyplin, powinno zatem racjonalnie wynikać z kluczowych przesłanek i celów prowadzenia danego kierunku

studiów, ujętych w koncepcji kształcenia i znajdujących odzwierciedlenie w efektach uczenia się, a nie polegać na mechanicznym przyporządkowaniu kierunku do każdej dyscypliny, która jest adekwatna, choćby tylko w minimalnym stopniu, do jakiegokolwiek, nawet pojedynczego efektu uczenia się określonego dla kierunku studiów.

Normy ustawy i rozporządzenia znajdują w tym zakresie prawidłowe rozwinięcie w przepisach Statutu Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Zgodnie z treścią standardów jakości kształcenia, ujętych w załączniku nr 2 do Statutu Polskiej Komisji Akredytacyjnej, zatytułowanym Szczegółowe kryteria dokonywania oceny programowej, w przypadku profilu ogólnoakademickiego:

- koncepcja i cele kształcenia są zgodne ze strategią uczelni, mieszczą się w dyscyplinie lub dyscyplinach, do których kierunek jest przyporządkowany, są powiązane z działalnością naukową prowadzoną w uczelni w tej dyscyplinie lub dyscyplinach oraz zorientowane na potrzeby otoczenia społeczno-gospodarczego, w tym w szczególności zawodowego rynku pracy (standard jakości kształcenia 1.1);

- efekty uczenia się są zgodne z koncepcją i celami kształcenia oraz dyscypliną lub dyscyplinami, do których jest przyporządkowany kierunek, opisują, w sposób trafny, specyficzny, realistyczny i pozwalający na stworzenie systemu weryfikacji, wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne osiągnięte przez studentów, a także odpowiadają właściwemu poziomowi Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz profilowi ogólnoakademickiemu (standard jakości kształcenia 1.2).

W przypadku profilu praktycznego:

- koncepcja i cele kształcenia są zgodne ze strategią uczelni, mieszczą się w dyscyplinie lub dyscyplinach, do których kierunek jest przyporządkowany, uwzględniają postęp w obszarach działalności zawodowej/gospodarczej właściwych dla kierunku, oraz są zorientowane na potrzeby otoczenia społeczno-gospodarczego, w tym w szczególności zawodowego rynku pracy (standard jakości kształcenia 1.1);

- efekty uczenia się są zgodne z koncepcją i celami kształcenia oraz dyscypliną lub dyscyplinami, do których jest przyporządkowany kierunek, opisują, w sposób trafny, specyficzny, realistyczny i pozwalający na stworzenie systemu weryfikacji, wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne osiągnięte przez studentów, a także odpowiadają właściwemu poziomowi Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz profilowi praktycznemu (standard jakości kształcenia 1.2).

III. Przepisy Statutu Polskiej Komisji Akredytacyjnej podkreślają istnienie ścisłego *unctim* pomiędzy koncepcją kształcenia, a przyporządkowaniem kierunku do dyscypliny. Nie znajduje zatem uzasadnienia przyporządkowanie kierunku do dyscypliny, która nie stanowi bazy dla budowy tej koncepcji. Co za tym idzie, nie znajduje uzasadnienia przyporządkowanie kierunku do dyscypliny, która odnosi się wprawdzie do pewnych elementów programu studiów i pojedynczych elementów efektów uczenia się, ale są to elementy subsydiarne wobec kluczowych aspektów koncepcji kształcenia i programu studiów. Przykładowo, jeżeli zgodnie z koncepcją kształcenia, absolwent studiów ma być ekonomistą i nie ma posiadać poszerzonych kwalifikacji w zakresie prawa, to nie jest uzasadnione przyporządkowanie kierunku studiów do dyscypliny nauki prawne tylko z tego powodu, iż w efektach uczenia się i w programie studiów obecną są pojedyncze elementy związane z wiedzą prawniczą (pojedyncze/nieliczne efekty, pojedyncze/nieliczne zajęcia, jak np. Propedeutyka prawa, Prawo dla ekonomistów, Encyklopedia prawa, itp.).

Na tej samej zasadzie, nie znajduje uzasadnienia przyporządkowanie kierunku do jednej z dyscyplin, która jest adekwatna do zajęć wskazanych w § 3 i w § 4 rozporządzenia Ministra

Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz.U. z 2018 r., poz. 1861 ze zm.), t.j. zajęć z: dziedziny nauk humanistycznych lub nauk społecznych, wychowania fizycznego, języka obcego. Zajęcia te mają bowiem charakter subsydiarny dla kierunku i nie stanowią bazy dla budowy koncepcji kształcenia.

Reasumując, przyporządkowanie kierunku do dyscypliny jest uzasadnione tylko wówczas, jeżeli dana dyscyplina stanowi jeden z podstawowych elementów, na których konstruowana jest koncepcja kształcenia. Prowadzi to do wniosku o charakterze praktycznym, iż biorąc pod uwagę wszelkie determinanty prowadzenia przez uczelnie działalności naukowo – badawczej i dydaktycznej, przyporządkowanie kierunku do dyscyplin najczęściej powinno sprowadzać się do wskazania bardzo ograniczonej liczby, kluczowych dla koncepcji kształcenia na kierunku studiów, dyscyplin. W przypadku wielu kierunków studiów, zwłaszcza realizowanych według utrwalonych, tradycyjnych koncepcji, całkowicie wystarczające może okazać się przyporządkowanie kierunku tylko do jednej dyscypliny, bądź dwóch - trzech dyscyplin maksymalnie. Przyporządkowywanie kierunku do dużej liczby dyscyplin także może być uzasadnione w świetle koncepcji kształcenia - jeżeli każda z tych dyscyplin odgrywa istotną rolę jako podstawa formułowania koncepcji, natomiast nie może być uzasadnione obecnością w programie studiów elementów efektów uczenia się i programu studiów o charakterze subsydiarnym, względem całej koncepcji kształcenia.

Przewodniczący
Polskiej Komisji Akredytacyjnej

Krzysztof Diks